

POSTANOWIENIE

Dnia 15 października 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Grzegorzcyk

w sprawie z powództwa M. W.

przeciwko S. M.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 15 października 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 7 października 2019 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1. wyraża zgodę na złożenie przez pozwanego pisma procesowego z dnia 14 maja 2020 r.;**
- 2. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 3. oddala wniosek pozwanego o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przepis ten

odpowiada charakterowi skargi kasacyjnej, będącej nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia o dominującym publicznoprawnym charakterze, przysługującym od orzeczeń wydanych po przeprowadzeniu dwuinstancyjnego postępowania sądowego, w którym sąd pierwszej i drugiej instancji dysponuje pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. W powiązaniu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. oznacza to, że w skardze kasacyjnej nieodzowne jest powołanie i uzasadnienie okoliczności o charakterze publicznoprawnym, które stanowią wyłączną podstawę oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący M. W. powołał się na istotne zagadnienia prawne i potrzebę dokonania wykładni przepisów prawa w zakresie terminu przedawnienia roszczeń odsetkowych oraz reguł dotyczących dopuszczenia przez sąd drugiej instancji dowodu bez wniosku strony.

Jak wskazuje się w judykaturze Sądu Najwyższego, powołanie się w skardze kasacyjnej na istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga sformułowania problemu prawnego i wykazania, że ma on znaczenie dla rozwoju prawa lub precedensowy charakter. Problem ten powinien odnosić się do konkretnych, powołanych we wniosku przepisów prawa, zostać ujęty w sposób abstrakcyjny, pozwalający nadać jego rozstrzygnięciu ogólne znaczenie, a zarazem mieć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy. Konieczne jest przy tym wskazanie argumentów, które prowadzą do jego rozbieżnych ocen (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, niepubl., z dnia 10 kwietnia 2014 r., IV CSK 623/13, niepubl., z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl., z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, niepubl.).

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance w postaci potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga z kolei wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje

wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, niepubl. i z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, niepubl.).

Bliższa analiza wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwalała uznać, by skarżący wykazał twierdzone przyczyny kasacyjne.

Kwestia terminu przedawnienia roszczenia o zapłatę odsetek była wielokrotnie podejmowana w judykaturze Sądu Najwyższego; budzi ona także w dalszym ciągu pewne kontrowersje w piśmiennictwie. W zakresie istotnym z punktu widzenia zarzutów skargi, za utrwalone należy jednak uznać stanowisko, że roszczenie to, jako roszczenie o świadczenia okresowe, staje się wymagalne osobno w każdym dniu opóźnienia i przedawnia się sukcesywnie z upływem trzyletniego terminu (art. 118 k.c.) (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2005 r., III CZP 42/04, OSNC 2005, nr 9, poz. 149, uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 1994 r., III CZP 141/94, MoP 1995, nr 3, s. 83, wyroki Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 2005 r., III CK 307/04, niepubl., z dnia 9 czerwca 2005 r., III CK 619/04, niepubl., z dnia 13 stycznia 2012 r., I CNP 22/11, niepubl., z dnia 10 maja 2013 r., I CNP 35/12, niepubl., z dnia 15 stycznia 2014 r., I CSK 197/13, OSNC 2014, nr 10, poz. 106, i z dnia 9 stycznia 2017 r., II CSK 202/16, niepubl.). Sąd Apelacyjny zajął stanowisko zbieżne z tym poglądem, a w motywach wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie wskazano, z jakich powodów - w kontekście przywołanego orzecznictwa - konieczna miałyby być w tym zakresie kolejna wypowiedź Sądu Najwyższego, ograniczając się do przywołania też trzech orzeczeń mających w ocenie skarżącego uzasadniać, że termin przedawnienia roszczenia o odsetki za opóźnienie jest zbieżny z terminem przedawnienia roszczenia głównego.

Dodać przy tym należało, że kwestią odrębną od kwalifikacji roszczenia o odsetki jako okresowego z tym skutkiem, że przedawnia się ono co do zasady samodzielnie na zasadach przewidzianych w art. 118 k.c., jest zagadnienie, czy roszczenie to może przedawnić się później niż roszczenie główne, czego skarżący wydaje się nie dostrzegać (por. w tym zakresie zwłaszcza wyrok Sądu

Najwyższego z dnia 13 stycznia 2012 r., I CNP 22/11, niepubl.). Problem ten był jednak w okolicznościach sprawy bezprzedmiotowy.

Pozostałe przedstawione w skardze pytania dotyczyły wykładni art. 232 zdanie drugie k.p.c., zgodnie z którym sąd może dopuścić dowód niewskazany przez stronę. W tym kontekście dostrzec należało przede wszystkim, że ustawodawca nieprzypadkowo posłużył się w rozważanym przepisie słowem „może”, podkreślając fakultatywny charakter uprawnienia sądu, oparty na niezbędnym w tym przypadku luzie interpretacyjnym. Wprawdzie od lat 90. XX w., w związku z powrotem do liberalnego modelu postępowania cywilnego opartego na zasadzie kontradyktoryjności, w judykaturze i w piśmiennictwie obecna jest trafna tendencja akcentująca wyjątkowy charakter rozważanego uprawnienia, jednak doprecyzowanie warunków korzystania z niego, a także kontrola prawidłowości uczynienia zeń użytku przez sąd meriti, może nastąpić jedynie z uwzględnieniem całokształtu okoliczności konkretnej sprawy.

Nie jest tym samym możliwe wyczerpujące określenie katalogu sytuacji, w których sąd powinien, względnie nie powinien czynić użytku z kompetencji przyznanej w art. 232 zdanie drugie k.p.c. W związku z tym, rozważana materia, z racji swego kazuistycznego uwarunkowania, z istoty swojej nie może stanowić podstawy istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., ponieważ jedną z zasadniczych cech tej przyczyny kasacyjnej jest wymaganie, by przedstawiony do rozstrzygnięcia problem miał abstrakcyjny, oderwany od okoliczności faktycznych konkretnej sprawy, charakter. Z tych samych powodów odmienne rozstrzygnięcia sądów w tym zakresie nie przesądzają o istnieniu rozbieżności w orzecznictwie w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. (por. *mutatis mutandis* postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2019 r., II CSK 269/19, niepubl., i z dnia 12 czerwca 2020 r., II CSK 22/20, niepubl.). O rozbieżnościach takich można bowiem mówić tylko wtedy, gdy chodzi o odmienną wykładnię przepisu prawa, nie zaś odmienny efekt jego zastosowania, będący skutkiem odniesienia przepisu do ustaleń faktycznych i charakteru konkretnej sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2015 r., III CSK 59/15, OSNC 2016, nr 2, poz. 29).

Stanowisko to potwierdza sposób zredagowania pytań przedstawionych przez skarżącego jako zagadnienia prawne, względnie jako przyczyny pożądanego wykładni prawa, które były jednoznacznie osadzone w stanie faktycznym sprawy, w której wniesiono skargę i które zmierzały de facto do oceny przez Sąd Najwyższy konkretnej decyzji dowodowej podjętej przez Sąd Apelacyjny i kwestionowanej przez skarżącego.

Bez względu na tę ocenę, trzeba ponadto dostrzec, że równolegle do nurtu uwypuklającego szczególny charakter uprawnienia sądu wynikającego z art. 232 zdanie drugie k.p.c., w orzecznictwie Sądu Najwyższego zauważa się jednolicie, że dopuszczenie dowodu z urzędu, także w postępowaniu przed sądem drugiej instancji, nie może być per se traktowane jako naruszające zasadę równości stron; dotyczy to także sytuacji, w których strony są reprezentowane przez kwalifikowanych pełnomocników. Zwłaszcza w wyroku z dnia 13 lutego 2004 r., IV CK 24/03, OSNC 2005, nr 3, poz. 45, Sąd Najwyższy podniósł, że przy istotnym wzmocnieniu zasady kontradyktoryjności zachowany został cel postępowania cywilnego w postaci dążenia do wydania orzeczenia odpowiadającego rzeczywistym okolicznościom sprawy. Dopuszczenie przez sąd dowodu z urzędu nie może być więc uznane za działanie naruszające zasady bezstronności sądu i równości stron, nie można bowiem sądowi zarzucić, że działając w ramach przysługującego mu uprawnienia realizuje cel wydania słusznego wyroku, zgodnego z rzeczywistym stanem rzeczy (por. idące w tym samym kierunku wyroki Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2014 r., IV CA 1/14, OSNC 2015, nr 12, poz. 149, z dnia 11 grudnia 2015 r., III CSK 23/15, niepubl., z dnia 3 lutego 2016 r., V CSK 314/15, niepubl., i z dnia 16 lutego 2017 r., III CSK 87/17, niepubl.).

Z uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie wynikało również, by skarga kasacyjna była oczywiście uzasadniona, co zakłada ewidentną i widoczną *prima vista* wadliwość zaskarżonego orzeczenia (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2000 r., V CKN 1780/00, OSNC 2001, nr 3, poz. 52, z dnia 22 marca 2001 r., V CZ 131/00, OSNC 2001, nr 10, poz. 156, i z dnia 15 czerwca 2018 r., III CSK 38/18, niepubl.).

Niezależnie od wskazanych uprzednio argumentów, wiążących się z przyznaniem sądom meriti określonego uznania w korzystaniu z uprawnienia przewidzianego w art. 232 zdanie drugie k.p.c. w celu dążenia do wydania orzeczenia opartego na prawidłowych ustaleniach faktycznych, należało zważyć, że z materiału sprawy nie wynikało, by strona skarżąca podczas posiedzenia, na którym Sąd Apelacyjny wydał kwestionowane postanowienie dowodowe, złożyła zastrzeżenie na podstawie art. 162 k.p.c., sygnalizując Sądowi niezasadność tego postanowienia lub zbyt ogólnikowe ujęcie (por. w tym kontekście wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2015 r., III CSK 23/15, niepubl.). Okoliczność, że pozwany spłacił powodowi kwotę 30 000 USD została przy tym ustalona nie tylko na podstawie pokwitowania, lecz także domniemań faktycznych (art. 231 k.p.c.), których ocena wybiega poza kognicję Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2019 r., I CSK 169/18, niepubl. i wskazane tam dalsze orzecznictwo). W przyczynie kasacyjnej określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. nie chodzi ponadto o wskazanie, że doszło do naruszenia przepisu prawa, nawet jeśli miałoby ono mieć oczywisty charakter, lecz o wykazanie, że na skutek tego uchybienia zaskarżone orzeczenie jest ewidentnie wadliwe (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004, nr 13, poz. 230, z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, niepubl., z dnia 28 lutego 2012 r., I PK 157/11, niepubl., z dnia 20 lutego 2014 r., III SK 62/13, niepubl., z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15, niepubl., z dnia 21 kwietnia 2017 r., I CSK 660/16, niepubl. i z dnia 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.), stan taki nie wynikał natomiast z motywów wniosku.

Ubocznie dodać trzeba, że konstrukcja wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ujawniała sprzeczność argumentacyjną, ponieważ powołanie się na przesłankę w postaci oczywistej zasadności skargi jest zasadniczo wyłączone, gdy skarżący jednocześnie twierdzi, że wykładnia znajdujących zastosowanie w sprawie przepisów prawa skutkuje powstaniem zagadnienia prawnego lub rozbieżności interpretacyjnych, wymagających rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2011 r., II UK

24/11, niepubl., z dnia 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14, niepubl., i z dnia 18 października 2016 r., I UK 466/15, niepubl.).

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

Wniosek o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego na rzecz pozwanego oddalono, ponieważ z materiału sprawy wynikało, że pozwany nie złożył skutecznie odpowiedzi na skargę kasacyjną (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 592/14, niepubl., i z dnia 29 maja 2018 r., I CSK 42/18, niepubl.).

jw